

**EBI pamatnostādnes
par
riskam pakļauto vērtību spriedzes apstākļos
EBA/GL/2012/2**

Londonā, 2012. gada 16. maijā

Šo pamatnostādņu statuss

1. Šajā dokumentā ir ietvertas pamatnostādnes, kas izdotas atbilstoši 16. pantam Eiropas Parlamenta un Padomes 2010. gada 24. novembra Regulā (ES) Nr. 1093/2010, ar ko izveido Eiropas Uzraudzības iestādi (Eiropas Banku iestādi), groza Lēmumu Nr. 716/2009/EK un atceļ Komisijas Lēmumu 2009/78/EK (EBI regula). Saskaņā ar EBI regulas 16. panta 3. punktu kompetentās iestādes un finanšu tirgu dalībnieki dara visu iespējamo, lai ievērotu pamatnostādnes.

2. Pamatnostādnēs ir izklāstīts EBI viedoklis par pareizu uzraudzības praksi Eiropas finanšu uzraudzības sistēmā vai par to, kā Savienības tiesību akti jāpiemēro konkrētā jomā. Tāpēc EBI cer, ka visas kompetentās iestādes un finanšu tirgu dalībnieki, kam tās adresētas, ievēros šīs pamatnostādnes. Kompetentajām iestādēm, uz kurām attiecas šīs pamatnostādnes, tās būtu jāievēro, attiecīgā gadījumā iekļaujot tās uzraudzības praksē (piemēram, grozot savu tiesisko regulējumu vai uzraudzības noteikumus un/vai norādījumus, vai uzraudzības procesus), tostarp gadījumos, ja konkrētas pamatnostādnes ir paredzētas galvenokārt iestādēm.

Paziņošanas prasības

3. Saskaņā ar EBI regulas 16. panta 3. punktu kompetentajām iestādēm līdz 2012. gada 16. jūlijam ir jāpaziņo EBI, vai tās ievēro vai paredz ievērot šīs pamatnostādnes, un, ja ne, jānorāda neievērošanas iemesli. Ja līdz minētajam termiņam paziņojums netiks saņemts, EBI uzskatīs, ka kompetentās iestādes vadlīnijas neievēros. Paziņojumi jāšūta uz e-pasta adresi compliance@eba.europa.eu, iesniedzot V sadaļā norādīto veidlapu, ar atsauci "EBA/GL/2012/2". Paziņojumi jāiesniedz personām, kam ir attiecīgas pilnvaras paziņot par pamatnostādņu ievērošanu kompetento iestāžu vārdā.

4. Iepriekšējā punktā minēto kompetento iestāžu paziņojumu publicē EBI tīmekļa vietnē atbilstoši EBI regulas 16. pantam.

Saturs

EBI pamatnostādnes par riskam pakļauto vērtību spriedzes apstākļos	1
I sadaļa. Priekšmets, darbības joma un definīcijas	4
1. Priekšmets	4
2. Darbības joma un piemērošanas līmenis	4
3. Definīcijas	4
II sadaļa. Prasības attiecībā uz iestāžu riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos modelēšanu	5
A. Spriedzes perioda identificēšana un apstiprināšana	5
4. Spriedzes perioda ilgums	5
5. Kalibrēšanai izmantojamo spriedzes periodu skaits	5
6. Pieeja attiecīgā vēsturiskā perioda identificēšanai	6
7. Dokumentācija, kas apliecina spriedzes perioda identificēšanā izmantoto pieeju ..	7
B. Spriedzes perioda pārskatīšana	8
8. Biežums	8
9. Spriedzes perioda uzraudzība	8
C. Riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos metodoloģija	8
10. Atbilstība riskam pakļautās vērtības metodoloģijai	9
11. Aplēsto vērtību novērtēšana riskam pakļautajai vērtībai spriedzes apstākļos ...	11
12. Aplēsto vērtību pārbaude	12
13. Modeļa ievaddatu/izvaddatu pārbaude	13
D. Darbības pārbaude	13
14. Darbības pārbaude	13
III. sadaļa. Nobeiguma noteikumi un īstenošana	14
15. Piemērošanas datums	14

I sadaļa. Priekšmets, darbības joma un definīcijas

1. Priekšmets

Šo pamatnostādņu mērķis ir radīt vienotu kompetento iestāžu izpratni visā ES par riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos modeļiem, lai uzlabotu uzraudzības prakses konvergenci atbilstoši ar Direktīvu 2010/76/ES grozītās Direktīvas 2006/49/EK V pielikumam.

2. Darbības joma un piemērošanas līmenis

1. Kompetentajām iestādēm būtu jāpieprasa, lai iestādes ievēro noteikumus, kas paredzēti šajās pamatnostādnēs par riskam pakļauto vērtību spriedzes apstākļos.

2. Šīs pamatnostādnes būtu jāpiemēro iestādēm, kas izmanto uz iekšējiem modeļiem balstītu pieeju (*IMA*), lai aprēķinātu kapitāla prasību tirgus riskam tirdzniecības portfeli.

3. Šīs pamatnostādnes ir piemērojamas iestādēm (individuāli un/vai konsolidēti) tādā līmenī, kādā attiecīgā kompetentā iestāde ir pilnvarota izmantot modeli, ja vien šajās pamatnostādnēs nav noteikts citādi.

3. Definīcijas

Šajās pamatnostādnēs izmanto turpmāk norādītās definīcijas.

- a. "Iestādes" ir kredītiestādes un ieguldījumu sabiedrības, kā noteikts Direktīvās 2006/48/EK un 2006/49/EK.
- b. "Pretstata dati" šo pamatnostādņu 6. punktā ir cenu svārstības, ko uzskata par būtiskām neatkarīgi no to virziena.
- c. "Tendences atcelšana" šo pamatnostādņu 10. punktā ir kvantitatīvs process, kurā no vēsturiskiem datiem tiek izņemti kādai tendencei raksturīgi dati. Atkarībā no tendences pozīcijām un izteiktības, šādas tendences rezultātā izveidojušās nobīdes vēsturiskos datus varētu radīt, veicot cenu modelēšanu ar simulācijas metodēm, pārsvarā rentablus scenārijus un ļoti retus un ierobežotus zaudējumus.
- d. "Aplēstā vērtība" šo pamatnostādņu 11. punktā ir novērojams mainīgs lielums vai cena, kas ģemta no likvida tirgus un ko izmanto, lai aizstātu mainīgu lielumu, kuru nevar novērot (vai kura hipotētiskā cena neatspoguļo reālus darījumus stabilā divvirzienu tirgū) un kuru tāpēc nevar precīzi novērtēt. Iestādes izmanto aplēstās vērtības gan vērtēšanai, gan riska aprēķinam. No teorijas viedokļa var izšķirt trīs aplēsto vērtību veidus — aplēstās vērtības, ko izmanto instrumentu vērtēšanā (kas ietekmē riska vērtības un riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos kā kapitāla novērtējumu pietiekamību),

aplēstās vērtības, ko izmanto riska vērtības aprēķināšanai (kas pastāv arī riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos metrikā), un aplēstās vērtības, kas ietekmē tikai riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos aprēķinu.

II sadaļa. Prasības attiecībā uz iestāžu riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos modelēšanu

A. Spriedzes perioda identificēšana un apstiprināšana

4. Spriedzes perioda ilgums

1. Kapitāla prasību direktīvā noteiktā prasība, ka vēsturiskajiem datiem, kurus izmanto, lai kalibrētu riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos novērtējumu, ir jāaptver nepārtraukts 12 mēnešu periods, ir piemērojama arī gadījumos, kad iestādes identificē periodu, kas ir īsāks nekā 12 mēneši, bet ko uzskata par būtisku spriedzes situāciju, kura atbilst iestādes portfelim.

2. Pieeja, kas izmantojama, lai identificētu spriedzes periodu un tādējādi izpildītu prasību, kura paredzēta Direktīvas 2006/49/EK, kas grozīta ar Direktīvu 2010/76/ES, 5. pielikuma 10.a punktā — aprēķināt riskam pakļauto vērtību spriedzes apstākļos, kas kalibrēta līdz iestādes portfelim atbilstošam nepārtrauktam finansiālas spriedzes 12 mēnešu periodam, ir vissvarīgākais elements, kas nosaka modeļa rezultātu, tāpēc tam ir vajadzīgs kompetento iestāžu apstiprinājums.

5. Kalibrēšanai izmantojamo spriedzes periodu skaits

1. Iestāžu izvēlētā spriedzes perioda apstiprināšanas nolūkos kompetentā iestāde ir tā kompetentā iestāde, kura atbild par konkrētās ES iestādes konsolidētas uzraudzības īstenošanu, un — tāda iekšējā modeļa gadījumā, kas atzīts arī meitassabiedrības līmenī, — kompetentā iestāde, kas atbild par attiecīgās ES iestādes meitassabiedrības uzraudzības īstenošanu.

2. Ja kompetentās iestādes apstiprina spriedzes periodu, kas definēts grupas līmenī saskaņā ar Direktīvas 2006/49/EK 37. panta 2. punktu, kurā ir atsauce uz Direktīvas 2006/48/EK 129. pantu, grupas līmenī jādefinē tikai viens spriedzes periods.

3. Izņēmuma gadījumā, atkāpjoties no iepriekšminētā, kompetentajām iestādēm jāprasa, lai ES iestāde nosaka atšķirīgu spriedzes periodu meitassabiedrības līmenī, ja grupai definēto spriedzes periodu neuzskata par tādu, kas atbilst meitassabiedrības portfelim. Ja vienu grupas mēroga spriedzes periodu izmanto iestādē, kam ir meitassabiedrība ar vietējā līmenī apstiprinātu riska vērtības modeli,

iestādēm jāiesniedz pierādījumi, ka attiecīgais grupas mēroga spriedzes periods atbilst meitassabiedrības portfelim.

6. Pieeja attiecīgā vēsturiskā perioda identificēšanai

1. Lai izvēlētos vēsturisko periodu kalibrēšanai, iestādēm jāformulē metodoloģija attiecīgajiem portfeļiem atbilstošā spriedzes perioda identificēšanai, izmantojot vienu no šādiem diviem veidiem:

- i. uz spriedumu balstīta pieeja vai
- ii. standartizēta pieeja.

2. Uz spriedumu balstīta pieeja ir pieeja, kurā neizmanto sīku kvantitatīvu analīzi, lai identificētu kalibrēšanā izmantojamu precīzu periodu, bet pajaujas uz iestādes attiecīgajam portfelim raksturīgo risku augsta līmeņa analīzi un iepriekšējiem spriedzes periodiem, kas saistīti ar šādiem riska faktoriem. Ja iestādes izmanto šādu uz spriedumu balstītu pieeju, tajā jāiekļauj kvantitatīvi analīzes elementi.

3. Savukārt standartizēta pieeja ir pieeja, kurā papildus ekspertu spriedumam izmanto sistemātiskāku kvantitatīvu analīzi, lai identificētu vēsturiskos periodus, kas atspoguļo iestādes attiecīgajam portfelim būtisku spriedzi. Šādu sistemātiskāku pieeju varētu izmantot vairākos veidos:

- i. uz riska faktoriem balstīta pieeja. Iestāde identificē ierobežotu skaitu riska faktoru, kurus uzskata par atbilstošu aplēsto vērtību tās portfeļa vērtības izmaiņām. Tad vēsturiskos datus par šiem riska faktoriem var pilnībā izanalizēt, lai identificētu vislielākās spriedzes periodu (piemēram, identificējot periodu, kurā riska faktoru svārstīgums ir vislielākais) vēsturisko datu logā;
- ii. uz riskam pakļauto vērtību balstīta pieeja. Vēsturisko periodu identificē, izmantojot vai nu pilnu riskam pakļautās vērtības modeļa aprēķinu, vai arī izvērtējot datus vēsturiskā periodā, lai identificētu 12 mēnešu periodu, kas nodrošina visaugstāko izrietošo vērtību attiecīgajam portfelim.

4. Šo pieeju vajadzētu izmantot tā vēsturiskā perioda noteikšanai, kas nodrošinātu konservatīvu kapitāla apmēru, nevis lai tikai atlasītu periodu, kurā svārstīgums ir vislielākais.

5. Lai gan iestādes var izmantot jebkuru no šīm pieejām, vēsturiskā perioda identificēšanas nolūkā, kad vien iespējams, priekšroka būtu jādod standarta pieejai.

6. Iestādes var arī apvienot abas minētās pieejas, lai ierobežotu standarta pieejas radīto aprēķināšanas slogu. To var darīt, izmantojot uz spriedumu balstītu pieeju, lai noteiktu vēsturiskos datu periodus, kas tiks izskatīti standartizētajā pieejā.

7. Neatkarīgi no izmantotās pieejas iestādēm jāiesniedz pierādījumi, ka spriedzes periods atbilst faktiskajam portfelim un ka tās savā analizē ir izvērtējušas dažādus iespējamus vēsturiskos periodus. Iestādēm arī jāpierāda, ka portfelis, uz kuru pamatojoties ir identificēti spriedzes periodi, ir iestāžu faktiskajam portfelim raksturīgs portfelis, piemēram, spriedzes perioda identificēšanā izmantoto pieeju piemērojot citiem tipiskiem vai iepriekšējiem portfeļiem. Piemēram, daudziem portfeļiem 12 mēnešu periods, kas attiecas uz ievērojamiem zaudējumiem 2007./2008. gadā, pietiekami atspoguļotu šādas spriedzes periodu, tomēr papildus tam iestādēm jāapsver arī citi periodi, kas atbilst attiecīgajam portfelim.

8. Gan nosakot attiecīgo vēsturisko periodu, gan kalibrējot riskam pakļautās vērtības modeli, nav jāpiemēro vēsturisko datu svēršana, jo datu svēršana spriedzes periodā neatspoguļotu reālos iespējamus spriedzes radītos zaudējumus, kas varētu rasties iestādes portfelim.

9. Visbeidzot, kompetentās iestādes var pieprasīt, lai iestādes riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos modeļa kalibrēšanā izmanto pretstata datus, jo īpaši tad, ja iestādes portfelim raksturīgas biežas pozīcijas izmaiņas.

7. Dokumentācija, kas apliecina spriedzes perioda identificēšanā izmantoto pieeju

1. Neatkarīgi no izmantotās pieejas iestādēm jānodrošina pienācīga dokumentācija, kas pamato izvēlēto pieeju. Tai jebkurā gadījumā jāveic kvantitatīvi novērtējumi, lai pamatotu vēsturiskā perioda attiecīgo izvēli un tā atbilstību faktiskajam portfelim. Turklāt jāiekļauj arī riska faktoru ieguvumu modelēšanas dokumentācija.

2. Ja iestādes spriedzes perioda identificēšanai izmanto standartizētu pieeju, saistītajā dokumentācijā jāiekļauj vismaz šādi aspekti:

- i. izmantoto riska faktoru izvēles pamatojums, ja tiek izmantota uz riska faktoriem balstītā pieeja un ja ir izvēlēts mazāk riska faktoru nekā modelētie riska faktori;
- ii. jebkādu vienkāršojumu pamatojums, ja vēsturiskā perioda identificēšanai izmantots vienkāršots riskam pakļautās vērtības modelis.

3. Ja izmanto standartizētu pieeju, kas balstīta uz vienkāršotu riskam pakļautās vērtības modeli, iestādei arī jāiesniedz atbilstoši pierādījumi, ka vienkāršotā pieeja nodrošina tieši tādus pašus riskam pakļautās vērtības rezultātus kā pilns riskam pakļautās vērtības modelis (un tāpēc tas ir precīzs vislielākās spriedzes perioda noteikšanā). Šādos pierādījumos būtu jāiekļauj empīriskā analīze.

4. Ja izmanto standarta pieeju, kuras mērķis ir identificēt vissvārstīgāko periodu noteiktam riska faktoru kopumam, iestādei jāiesniedz atbilstoši pierādījumi, ka augsta svārstīguma periods ir atbilstoša aplēstā vērtība periodam, kurā riskam pakļautās vērtības novērtējums būtu augsts, un ka korelāciju vai citu tādu faktoru

neiekļaušana, kuri būtu atspoguļoti riskam pakļautās vērtības novērtējumā, nepadara šādu aplēsto vērtību par nepiemērotu.

B. Spriedzes perioda pārskatīšana

8. Biežums

1. Kapitāla prasību direktīvā noteiktā prasība iestādēm vismaz reizi gadā pārskatīt identificēto 12 mēnešu būtiskas spriedzes periodu nozīmē, ka dažādu apstākļu dēļ, tostarp tāpēc, ka ir ļoti liels apgrozījums tirdzniecības portfelī vai pastāv īpašas tirdzniecības stratēģijas, spriedzes periodu vajadzētu pārskatīt biežāk.

2. Visas izmaiņas vēsturiskā perioda izvēlē, kas rodas spriedzes perioda pārskatīšanas rezultātā, būtu jāpaziņo kompetentajai iestādei pirms paredzamā grozījumu piemērošanas datuma.

9. Spriedzes perioda uzraudzība

1. Papildus iepriekš minētajai regulārajai pārskatīšanai iestādei jāievieš procedūras, kas pastāvīgi nodrošina, ka norādītais spriedzes periods ir reprezentatīvs pat tad, ja tirgus apstākļi vai portfeļu sastāvs ir būtiski mainījies.

2. Lai ieviestu drošas procedūras spriedzes perioda atbilstības pastāvīgai uzraudzībai, iestādei jādokumentē piemērotās pieejas pamatotība. Uzraudzība var tikt balstīta uz dažādiem faktoriem, kas dažādām iestādēm var būt atšķirīgi. Faktori, kas jāņem vērā, ir izmaiņas tirgus apstākļos, tirdzniecības stratēģijās un arī portfeļa sastāvā. Šos faktorus var analizēt, tos salīdzinot ar izmaiņām tirgus vērtību vai nosacīto vērtību sadalījumā, riska faktoru noslodzē, riskam pakļautās vērtības vai jutīgo vērtību līmenī, riskam pakļautās vērtības vai jutīgo vērtību pārdalīšanā starp portfeļiem un riska kategorijām, peļņas un zaudējumu un atpakajejošas pārbaudes rezultātos, vai arī pēc jauno apstiprināto produktu ietekmes uz riska profilu.

3. Papildus iepriekš minētajām procedūrām pastāvīgi jāuzrauga riskam pakļautā vērtība spriedzes apstākļos attiecībā pret riskam pakļauto vērtību, jo, lai gan teorētiski parametru noteikšanas atšķirību dēļ riskam pakļautā vērtība spriedzes apstākļos var būt daudz mazāka nekā riskam pakļautā vērtība, arī pašā sākumā, strukturāli tam tā nevajadzētu būt. Attiecība starp riskam pakļauto vērtību spriedzes apstākļos un riskam pakļauto vērtību atbilstošā spriedzes periodā identificēšanas brīdī jāizmanto kā atsauces vērtība pastāvīgajai uzraudzībai. Šādas attiecības ievērojama samazināšanās ir uzskatāma par norādi uz iespējamu nepieciešamību pārskatīt spriedzes periodu. Attiecība starp riskam pakļauto vērtību spriedzes apstākļos un riskam pakļauto vērtību, kas ir mazāka par 1, uzskatāma par brīdinājuma signālu, ka ir jāpārskata spriedzes periods.

C. Riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos metodoloģija

10. Atbilstība riskam pakļautās vērtības metodoloģijai

1. Riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos modeļa metodoloģijai jābalstās uz attiecīgās riskam pakļautās vērtības modeļa metodoloģiju, attiecīgā gadījumā izmantojot īpašas metodes, lai attiecīgās riskam pakļautās vērtības modeli pielāgotu tā, ka tas nodrošina riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos novērtējumu. Tāpēc visiem riska faktoriem, kas iekļauti riskam pakļautās vērtības modelī, jābūt atspoguļotiem riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos modelī.

2. Attiecībā uz standartiem, ko izmanto abos novērtējumos, un papildus tiem, kas paredzēti direktīvā (piemēram, 99 % ticamības līmenis), iestādes var apsvērt iespēju aprēķināt izmantot "laikposma kvadrātsaknes" izteiksmi, lai iegūtu 10 dienu riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos novērtējumu. Tomēr, ņemot vērā dažus zināmus ekstrapolācijas koeficienta ierobežojumus, iekšējā modeļa pārbaudes procesa ietvaros jāveic analīze, lai pierādītu, ka pieņēmumi, pamatojoties uz kuriem izmantota "laikposma kvadrātsaknes" metode, ir atbilstoši.

3. Lai gan riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos modelī vajadzētu būt piemēroti daži no attiecīgajiem riskam pakļautās vērtības modeļa standartiem, citi standarti var atšķirties konkrētu direktīvas prasību vai nesavienojamas metodoloģijas dēļ, kas saistīta ar riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos koncepciju. Tas jo īpaši attiecas uz šādiem aspektiem:

(i) Spriedzes perioda ilgums

Ņemot vērā, ka spriedzes perioda ilgumam jābūt 12 mēneši, nebūtu pieļaujamas nekādas darbības, lai samazinātu vai palielinātu noteikto spriedzes periodu, ņemot vērā vajadzību nodrošināt atbilstību starp riskam pakļauto vērtību un riskam pakļauto vērtību spriedzes apstākļos.

(ii) Atpakaļejošās pārbaudes prasība

Reizināšanas koeficientam m_s , ko izmanto kapitāla prasībām, jābūt vismaz 3 un palielinātam par saskaitāmo no 0 līdz 1 atkarībā no riskam pakļautās vērtības atpakaļejošās pārbaudes rezultātiem. Tomēr atpakaļejošā pārbaudes veikšana nav obligāta prasība, lai noteiktu riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos novērtējumu.

(iii) Riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos aprēķina periodiskums

Tā kā Kapitāla prasību direktīva paredz, ka riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos aprēķins jāveic vismaz reizi nedēļā, iestādes var aprēķināt šo novērtējumu biežāk, piemēram, katru dienu, lai aprēķina biežums atbilstu riskam pakļautās vērtības periodiskumam.

Ja, piemēram, iestādes nolemj riskam pakļauto vērtību spriedzes apstākļos aprēķināt reizi nedēļā, un pieņemot, ka vienas dienas riskam pakļautā vērtība

spriedzes apstākļos ir mērogota līdz 10 dienām, kapitāla prasību ikdienas aprēķinam, pamatojoties uz iekšējiem modeļiem, piemērojami šādi principi:

- a) pēc riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos modeļa piemērošanas jāizmanto viens un tas pats riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos skaitlis piecas darbdienu pēc kārtas;
- b) attiecībā uz vidējo riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos skaitļu aprēķinu iepriekšējās 60 darbdienu iestādēm šādas vidējās vērtības aprēķināšanai jāizmanto iepriekšējie 12 riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos skaitļi;
- c) iestādei jāspēj pierādīt, ka riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos aprēķināšanai izvēlētajā nedēļas dienā iestādes portfelis atbilst portfelim, kas tai bijis visas nedēļas gaitā, un ka izvēlētais portfelis neizraisa riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos skaitļu sistemātisku pārāk zemu novērtēšanu, ja tos aprēķina reizi nedēļā. Piemēram, par pietiekamiem varētu uzskatīt pierādījumus, ka riskam pakļautā vērtība nav sistemātiski zemāka nedēļas dienā, kas izvēlēta riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos aprēķināšanai.

4. Riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos modeļa standarti var atšķirties no riskam pakļautās vērtības modeļa standartiem citos apstākļos, kuros varētu būt metodoloģiskas neatbilstības starp attiecīgās riskam pakļautās vērtības modeli un riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos modeli. Kā vienu no piemēriem var minēt izmaiņas attiecīgajā riskam pakļautās vērtības modeļa metodoloģijā, kuras nevar interpretēt riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos modeļa novērtējumā, un vietējās novērtēšanas (jutīguma analīzes/aplēsto vērtību) izmantošana pretstatā pilnai atkārtotai novērtēšanai, kas ir vēlamā pieeja attiecībā uz riskam pakļauto vērtību spriedzes apstākļos.

5. Parasti izmaiņām iestādes riskam pakļautās vērtības modelī vai riskam pakļautās vērtības modeļa metodoloģijā vajadzētu būt atspoguļotām tā modeļa/metodoloģijas izmaiņās, ko izmanto riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos aprēķināšanai.

6. Izņēmuma apstākļos, ja iestāde var pierādīt, ka tā nevar ieviest riskam pakļautās vērtības modeļa metodoloģijas uzlabojumus attiecīgajā riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos modeļa metodoloģijā, šādām situācijām jābūt dokumentētām, un iestādei jāspēj pierādīt, ka ietekme (piemēram, no riskam pakļautās vērtības vai kapitāla prasību viedokļa), kas izriet no attiecīgās riskam pakļautās vērtības modeļa pilnveides tendencēm, kuras netiek īstenotas riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos modelī, ir ierobežota.

7. Ja riskam pakļautās vērtības modelī izmanto jutīguma vērtības, nevis pilnu atkārtotu novērtēšanu, attiecīgajai iestādei jāpierāda, ka šāda pieeja joprojām ir atbilstoša riskam pakļautajai vērtībai spriedzes apstākļos, ja piemēro lielākus

satricinājumus. Ja riskam pakļautajai vērtībai spriedzes apstākļos izmanto uz jutīgumu balstītu pieeju, var būt nepieciešams ņemt vērā augstāka līmeņa atvasinājumu instrumentus/konveksitāti.

8. Visas izmantotās atkārtotās novērtēšanas "kāpnes" vai tūlītējās cenas/svārstīguma matricas jāpārskata un jāpapildina, lai tajās iekļautu plašākus satricinājumus, kas ietverti riska faktoros, kuri rodas spriedzes situācijās. Ir vēlams izmantot pilnu atkārtotu novērtēšanu riskam pakļautajai vērtībai spriedzes apstākļos ar satricinājumiem, piemērojot satricinājumus visiem riska faktoriem vienlaicīgi.

9. No tirgus datu kalibrēšanas viedokļa "tendences atcelšanas" procesu neuzskata par nepieciešamu riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos novērtējumam. Ja pastāv ievērojama tirgus datu nobīde, "tendences atcelšanas" vietā vēlams izmantot pretstata datus.

10. Turpmāk iekļautajā tabulā ir apkopoti galvenie iepriekš minētie jautājumi attiecībā uz atbilstības līmeni starp attiecīgās riskam pakļautās vērtības metodoloģiskajiem aspektiem un riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos novērtējumu.

Vai ir nepieciešama atbilstība starp riskam pakļauto vērtību un riskam pakļauto vērtību spriedzes apstākļos?		
Jā attiecībā uz...	Nē attiecībā uz...	Jāveic pārbaude
Ticamības līmeni	Svēršanas shēmu	Izmaiņas modeļos
Turēšanas periodu	Atpakaļejošo pārbaudi	Teiloras rindas aproksimāciju izmantošana
	Vēsturiskā novērošanas perioda ilgumu	
	Aprēķinu biežumu	Mērogošanas metode

11. Aplēsto vērtību novērtēšana riskam pakļautajai vērtībai spriedzes apstākļos

1. Ņemot vērā, ka datu ierobežojumi, kuru dēļ ir nepieciešams izmantot aplēstās vērtības, nosakot riskam pakļauto vērtību, ir vēl būtiskāki, nosakot riskam pakļauto vērtību spriedzes apstākļos un ka ir paredzams, ka visas aplēstās vērtības, ko izmanto riskam pakļauto vērtību noteikšanā, būs jāpiemēro arī riskam pakļautajai

vērtībai spriedzes apstākļos, turklāt var būt vajadzīgas arī papildu aplēstās vērtības; savukārt ikvienam jaunam riska faktoram, kas nav iekļauts vēsturiskajos datos, parasti vajadzētu izmantot aplēsto vērtību riskam pakļautās vērtības aprēķinam, bet tikai uz neilgu laiku (piemēram, pēc viena gada būtu pietiekami daudz reālas informācijas, lai pabeigtu 12 mēnešu datu rindu), tai pašai aplēstajai vērtībai vajadzētu būt pastāvīgākai riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos aprēķināšanas mērķiem (ņemot vērā, ka vēsturiskā laika rinda pēc būtības ir pastāvīgāka).

2. Ja spriedzes periodā trūkst kāda riska faktora, jo tas attiecīgajā periodā nebija novērojams (piemēram, attiecībā uz jaunu regulētā tirgū tirgotu kapitāla vērtspapīru), iestāde var izmantot citu riska faktoru (šajā piemērā — citu kapitāla vērtspapīru no tās pašas nozares un ar līdzīgu riska un uzņēmējdarbības profilu), par kuru ir pieejama informācija un attiecībā uz kuru var pierādīt īpaši augstu korelāciju ar faktoru, ko iestāde mēģina noteikt. Ja izmanto šīs aplēstās vērtības, iestādēm jāapsver, vai pieņemums par 100 % korelāciju starp riska faktoru un tā aplēsto vērtību ir atbilstošs.

3. Iestādes var arī trūkstošo faktoru aizstāt ar citu faktoru, kas ir līdzīgs svārstīguma ziņā (kaut arī tam nav noteikti jābūt korelētam). Ja izmanto šo pieeju, iestādēm jāpierāda, ka tā ir konservatīva un atbilstoša.

4. Ja riskam pakļautās vērtības modeli papildina, iekļaujot riska faktoru, iestādei tas jāiekļauj arī riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos aprēķinos. Atsevišķos gadījumos tas nozīmē, ka ir jāpārskata vēsturisko datu rinda attiecībā uz riska faktoriem un jāievieš atbilstoša aplēstā vērtība, piemēram, ja riskam pakļautās vērtības modelī vērtēšanas nolūkiem tiek iekļauts jauns riska faktors, kā tas noteikts Direktīvas 2006/49/EK, kas grozīta ar Direktīvu 2010/76/ES, V pielikuma 12. punkta pirmajā rindkopā.

5. Visos gadījumos šādu aplēsto vērtību izmantošana, tostarp jebkādi vienkāršojumi un izlaidumi, ir pieņemami tikai tad, ja tie ir pamatoti dokumentēti un to ierobežojumi ņemti vērā un iekļauti iestādes kapitāla novērtējumā.

12. Aplēsto vērtību pārbaude

1. Tā kā aplēstās vērtības pārbaude kopumā jāveic tāpat kā riskam pakļautās vērtības un riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos pārbaude, aplēstā vērtība, kas pārbaudīta attiecībā uz ikdienas riskam pakļauto vērtību, nav automātiski pieņemama riskam pakļautajai vērtībai spriedzes apstākļos. Izmantotās aplēstās vērtības periodiski jāpārskata, lai novērtētu to atbilstību un nodrošinātu, ka tās rada konservatīvu rezultātu.

2. Attiecībā uz aplēstajām vērtībām, kas varētu būt izmantojamas tikai riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos mērķiem (piemēram, tāpēc, ka trūkst datu atlasītajā periodā), iestādei jānodrošina, ka riska faktors, ko izmanto kā aplēsto vērtību, ir konservatīvs.

13. Modeļa ievaddatu/izvaddatu pārbaude

1. Visi kvalitatīvie standarti, kas definēti riskam pakļautās vērtības datu avotu atbilstības, precizitātes un uzticamības kontroles mērķiem, ir piemērojami arī riskam pakļautajai vērtībai spriedzes apstākļos.

2. Bāzes aktīviem, par kuriem iestāžu rīcībā nav pietiekami pilnīgas datu vēstures, lai aptvertu atbilstošu novērošanas periodu, satricinājumu ietekmi vajadzētu testēt, piemērojot aplēstās vērtības, izmantojot cieši saistītus bāzes aktīvus (tas pats tirgus, līdzīga struktūra un pazīmes). Ievērojot to pašu procesu, kas apstiprināts iestāžu iekšējiem modeļiem, lai nodrošinātu atsaucē periodam izmantoto vēsturisko datu kvalitāti, iestādēm jādokumentē metodoloģija, kas izmantota trūkstošo datu identificēšanai un aplēšu noteikšanai. Iestādēm arī jāpārbauda šādu aplēsto vērtību izmantošanas iespējamā ietekme.

3. Lai saglabātu arbitrāžas nevienlīdzības, iestādēm var rasties datu tīrīšanas nepieciešamība attiecībā uz riskam pakļauto vērtību spriedzes apstākļos. Tādā gadījumā vēsturisko datu attīrīšanai no krasi atšķirīgiem elementiem jābūt atbilstoši pamatotai un dokumentētai, jo tā nedrīkst samazināt ārkārtēju notikumu ietekmi.

4. Tā kā riskam pakļautā vērtība spriedzes apstākļos pēc definīcijas ietver augstas spriedzes scenāriju piemērošanu attiecīgā brīža tirgus parametriem, kā rezultātā realitātei neatbilstoši tirgus apstākļi (piemēram, negatīvas nākotnes procentu likmes) var rasties biežāk nekā riskam pakļautās vērtības aprēķinā, iestādēm jāuzrauga iespējamās kalibrēšanas kļūdas. Iestādēm, kuras riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos noteikšanai izmanto pilnu atkārtotu novērtēšanu, šādas kalibrēšanas kļūdas var rasties biežāk nekā iestādēm, kas neizmanto pilnu atkārtotu novērtēšanu, — nevis tāpēc, ka kļūdas nenotiek, bet gan tāpēc, ka to metodoloģija neļauj tām identificēt šādas kalibrēšanas kļūdas, kad tās notiek.

D. Darbības pārbaude

14. Darbības pārbaude

1. Riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos modelim jāveic darbības pārbaude, izmantojot riska pārvaldības lēmumos modeļa piemērošanas rezultātā iegūtās riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos. Ar iegūtajām riskam pakļautajām vērtībām spriedzes apstākļos jāpapildina riska pārvaldības analīze, kas jau tiek veikta, pamatojoties uz ikdienas aprēķiniem, kas tiek iegūti, izmantojot riskam pakļautās vērtības modeli. Augstākā līmeņa vadībai regulāri jāuzrauga un jāpārskata riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos novērtējums.

2. Ja riskam pakļautās vērtības spriedzes apstākļos izvaddatos norāda uz kādu īpašu vājo vietu attiecībā uz noteiktiem apstākļiem, jāveic tūlītēji pasākumi, lai šo risku pienācīgi pārvaldītu.

III. sadaļa. Nobeiguma noteikumi un īstenošana

15. Piemērošanas datums

Kompetentajām iestādēm vajadzētu piemērot šīs pamatnostādnes, tās iekļaujot uzraudzības procedūrās sešu mēnešu laikā pēc pamatnostādņu galīgās redakcijas publicēšanas. Pēc tam kompetentajām iestādēm būtu jānodrošina, ka iestādes šīs vadlīnijas ievēro.